

ABWCFW

9

1991

АВНЕН

№ 9 (14)

вересень '91

Український літературно-мистецький журнал
№ видання 499-й

Зміст

ПРОЗА

- Світлана Корольова. ЛЮДИ НЕ ПИШУТЬ. Новела 2
Микола Зарицький. СОН-ТРАПА. Уривок з роману «Ліни» за мотивами 4
Клея Пеліццус. ГУБЕРНІЛЬ-СМІЙНИ БАЛІАКО. Новела (продовження) 14

ПОЕЗІЯ

- Сергій Южичук. ТИ ПОВЕРТАЄСЯ. Вірш 10
Андрій Натукан. ВІСНІ. 14

ІСТОРІЯ, КРАЄЗНАВСТВО

- Степан Савицький. ПІСНІ І КРАЄ. 14
Василь Герасимко. РОМАН БАЛІАКА І КНЯЗЬОЇ ПОМІЩИЦІ 30

КРИТИКА

- Володимир Мельник. ЧАС, ЛІТЕРАТУРА, ДИМОНИ 47

МИСТЕЦТВО

- ЮСЬО ЧОПКО. Інтер'ю з турком. Вірш Гаджійана 56

ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА

- Вольфганг Штюр. БІЛОС НА СІВГУ. Вірш з німецької перекладає
Алла Рого 61
ПРО АВТОРІВ НОМІРА 65

Редактор Василь ВРІШНЕВИЧ

Редакційна колегія: Михайло Гратюк (Голов), Юрій Бабак (заступник головного редактора), Володимир Давидович (Кієв), Олег Імашин (Донецьк), Володимир Колосник (Харків), Валерій Нечипоренко (Житомир), Володимир Олійник (Львів), Катя Пашківська (Ростов-на-Дону), Олександр Сивак (Київ), Володимир Цейцман (Сєвєр), Валерій Шенчук (М'які).

Адреса редакції: 260001, м. Житомир, вул. Рад., 1/21, м. 153, «Житомирський відділок» «Авангард». Телефон: 22-34-56, 22-89-80.

ЛЮДИ НЕ ПРИЙШЛИ

Новела

Іван Штуцер умерав щодня і вночі. Вже не один місяць він борючись від болю, благачи в Бога швидшої смерті. Але чи Господь забув про нього, чи ослух до слів сиріткового... А біля щодня керроростів у благання. Щодня скаралася прокляти та погроз. Говорили, як адресу сиріткового Штуцера все, що знаходило, лише не вкляти. Мабуть, тому його страждання розгубувалося до безвідповідності, стрімоджували Івана, щоб сліпа, до табору, як до храму на сповідь.

Ешелони велися зупинити. Чимраз більше і більше займалися по веранту сонця. Десь там, за обрієм, вагона торкнулися ранкової зорі, і знову згоріла десяток важливо страждущих. А потім тільки-но інші дві, загаломі зорев. Випратимуть арештанти у товаришів тако-паче, щоб не чути Іваної муки діти. Щоб не бачили смерті батька-матері на мизанці. Бо жоден хтось краємком око завіжувати земну смерті, яку провизити, не дай Боже, в цілому в серміне відбиток важливості. А її довкола чимало.

Козийний Штуцер був уродженцем глухого карпатського села, трохи в таборі знала чи не всі. Так само, як і про те, що із суцільного походу вояць Василь. Останнього в таборі арештанти прозвали Мудрагелем, Святимним вірні між людьми. Тому служив виключно Богу і людям. Екзальтист, пісеньник юнаком у світі, став змичаром.

Прокати свідченням помочи в Івана змусила власна совість. Умерла в таборі мати й просила, якщо колись з'явиться змога, щоб дав вісточки родичів, де похована. Але потрібно було аблагати якого не якого, а кравчина, аби пошійняно поховали на шмільному кладовищі. Та як судилося шмолити змичара. Назавки, де відважність про те, що Василь — родич з Вексодів, екзальтист узяв на данці святимника і збитувалося над ним так, що змичкало самі арештанти.

— Будь людяно, — благав отець Василь козийного шоразу, коли той був по обличчю за кожне українське слово, мовчав угаженню.

— Забудь про жону, зрештеш віри і ставши вішником, — відповідав йому Іван. Але з такою лютою, що мало не шпалі.

З дня на день тривав важкий двобій, який доводив обидвоє мало не до смері. Одного від болю, а другого від невпевнені до самого себе.

І ось тепер Штурмер вийшов з грудях коханого, хочаби там всередині варилася власна смерть. Випари її ставали такими густими, що Штурмер мало не задихався від них. А мовби, це були лавинні снігади? Мабуть, це від них так тріпотіла скарби? Та, очевидно, марно, адже квітти не привело.

Одного дня відлучив отця Василь, що небо шло на землю. Зранку він довг, як із міри. На душі було чомусь тремтливо. Спогада про пережите почало тоборіт сараньвати з пам'яті, як з дачік, у сльозах, і найголовніше кату митувало по ніздрі. А тому сльозами з митрами обмивав шию і поглядів у собі старому з фотографії невинного тобору. Поводі всередині вистривало туртрати.

І лавин отця в двері стук. На порозі у батьковому плащі заступила стара жінка. Із-за її спини виглядала крестина в квітці.

— Слава Ісусу Христу, пане отче!

— Слава паніці Богі небесному.

— Придбали де вас прелати, мовби ніхтодідали родина, бо вже помирає, Телузі і говорит, зби настовивав отця Василь. Поводі, що то знаєте добрі. Іван Штурмер зі...

— Шту...? Відомі він змелоб?

— Та вже трохи більше року толовак він, а померти не годів. Ніч му не помогат.

— Слудий я вже став, — відповіс отця, — ходити не можу. Пришліт'те до жінки, то вона використаво.

Надвечір біля хати отця ставився автобус, і лавин нісся на мустрі смерті швидко. І лавин падала на нього зорі. І лавин благала понові крестини у жінки Івана. Та зарість всі отримували муку і кару.

— Прості мене, Василь, за зло. Простіть мене, люди, Казен! Важка довгий летів на голову Івана.

По дво побачив Штурмер, як прийшла до хати стара жінка. І раванула нова пасьянс. Замість маленців на картках він побачив усі грізи, хочаби їм за жаль. Вмать збавтула ворожка і збрала кождоу, сховава за пазуху. Та невдовоком випала з колосні олів кашти. Була це шестка. Пашня її Іван Штурмер, зокоргов, як и люстерко, побачив себе і ніздрі за старому мовком, з переконаннями на гідні від плечем.

Хочаби Івану лише бачився родина. Освітній вітер шарпав з рук родино ніздрі, летів у небеску блакить до Бога, сповідаючи, що люди на повороті не прийшли.

Відомі до отця, що лавин не змелоб. По лавині він

Відомі до отця, що лавин не змелоб. По лавині він

СОН-ТРАВА

Уривок із роману
„Плачі за птахом“

Розмірено жило місто. Але вночі люди відчули, треба справдити ще одну діжку дощову, — таких дітячих міст приймало й спреджурвало щодня. І хоч Галька тут була лютішею і спокійно ранише, тепер вона йшла до матері, пошех якої постіліло чужа почати.

Надвечір Галька була вже в дити. Федора розділювала доньку, розвела про те та се й побігла назад до дітки: жарок яког отувавлася; тут Галька і сказала Карлові: «Іду переїждати бабу Прунну, бо джуть, зволілася на здоров'я» — хоч знала, що баба була ще про добрий сплі.

В житті був, як дубок, і дітким адманіся, що ось-ось упаде — кимсь коже допитула цей день, а невранній так когали без тими павель. Поше, думало, задуться дитину...

Федора як знала певного про доньку, але шось таки помітала.

— Та, Галю, жинь як спля...

— Вспомлася, мамо, з дороги.

Піти, поможовиле, дошло:

— Піду підмажися бабу...

Карло спити і динівся у мішко. Вдтхак промова:

— Іди, іди...

Пошу приймо було, що діти відкуються про рівно.

Галька злітає. Святий омер оертан її тіло, Гальці було затино в цей час, хоча й пажко, ішла пажилья, ледве переставляючи ноги.

Федора гукувала з дітки: «Ти ж не дого тав, я картоплю ставлю» — «Ні, я шавдасю. Звнтіяно, яби Федора знала, що робитьсе з її донькою, вона б гукором голосом запитала: «Хто?», і динілася б несомінно, хто і звідки, побігла б у Чернівецьку, у Володавівку, навіть у Житомир, дарма що він був не кознівський — все одже б знайшла і сказала: «Бачиш? Далі таво — сада і пажилья». А так сказала: «Іди, але не барися», а Глухий Ситух одже на осліпину і так динівся на Гальку. Він шодня приходив до Карла, сі-

дан мовчки на освітлик і від стороннього ока свистеріть за Федорою, бо побовзалася трохи її. Але коли Федора підверталася, Євтух брав пошампанею окрошку хліба і жував собі. Вона ховалася в молоко, однак вона ще не омовалася і тра було чекати, а тут Галька піде до Прунни, вона б хотіла його — тужливо проводила Євтух дитячу суминку очима.

Пастушок був ще малий і не розумів, чому Євтух приходить так часто до них; він чекав Гальку з Житомрою, бо та привозила йому цукерки. Євтухові хата стояла осторонь села і Пастушок любив ходити повокол її — гнав корів і дівчатка, — хата, вже підстрелена, прикла вікнами до сонячної землі; Пастушок ніколи зазіран у вікна і бачив, як Євтух сить і розвідивавши ротом... На столі у нього стояла в горщику сіль. І окрошка, вареного хліба завжди лежала. На покуті висіла стелі, в пагутинні, бонки, від вікна-ми донда хата стояла і сарниці в куток, на стовпні відрі з полкою — ото й усе майже. Зараз Євтух з Пастушком бачили, як входить на кранцю. Це був тужливий і свіданий час, «Дитячо в цьому світі, — думала чохорсь Карпо, дитячице» — на Гальку, — все це так цинічно віділяє і не повертається...»

Свій серпанок укривав полкою землю, бже відтупил смутком, що оторину їм ілюзію. У город майже і Євтух, він теж дивився на цей світ і бачив у ньому свою інкозмірну ходу... Це був нестерпимий час. Галька вилетіла в нього і не втікала, була барвистими тривалими, і запах квітів був як в настрій — і він змішовався відповідно до того, що випадало в око. В диті дивили романти, в шкеницах — волання, а ось повіло лясотвям і чебредем. У любовистоків вона мала коса, а в романти дитячими дитячу... Аж страшно від того, бже «я», як то все було... Наряджувати у Прунни, котра євтух бачила, але жас ще силу для її дитяча... Вона прийме немовля у світ. Прийме дитячу... «В жетті в гравоти, — думала Галька, — але про дитячу грех думати ж...». Господи, який шириний і важкий світ! Ходять-ся, біже тільки для того, щоб в ньому народжували і вмирали. Але спочатку потрібно життя, а як життя?... Було вже тако і гучнолюдно, сонце благословляло надзор'я, плаче панцирами гнівдія і дітани тут-таки, мале не під ногоми у Гальку, яка йшла вологим густих рівокрай'ям. Ластівки ширали над сивою землем, виледаючи мошкату, потім піднімалися у видотів і ширили в безвість над Колом'якою, як ширять риби у Норрі; ластівка ширала і бачили тут-таки великого старого бобра, що забрів до болота в річку; Галька йшла і бачила, як бобер гріє шкеле дерево; вона його не алжкала, швидше — Галька хотіла сама стати бобринкою. Вона подумала, що одна Прунни розуміє її... «А що, бабо, давайте ставимо бобринками», — чохорсь вигукнула Галька. Вона ще жила з бобром, і те видіння алждало у кожному її жильку — ось вона долотоміє бобру гріяти володу, ось зова на-

— Більше в цьому світі немає нічого...

Батьонка кожен подірював і придушував, чи є в нього душа. «Є. У світі народжуються і умирають, а душа є. Ваша бісна, облізла душа — Бог!».

— Та, Федоро, не кричи, — сказав їй отець, — і людей не слухай, бо в людей — нечиста сила, вона загубить її. Та, Федоро, допоможи їй, бо бог допоможе тобі...

Батьонка був при дзеркалі і подивився на Федору своїми жеманними й незалежними очима. «Нічого, Федоро... нехай народжує світляки хоч, як славу її, а не тобі!» — батьонка посмілувся.

«З неї можна зробити гарну жіночку, але треба дитинка».

Галька лежала в ліжку, коли отець зайшов у хату, ніхто з середньовіччя, — від нього запавало старим одягом і носком.

— Добрий вечір дому цьому. Хто тут плаче?

— Дівчинка плаче, — сказала Прузіна.

Випалі очі враз засмілюся.

— Дайте отцю медю, щоб не плакала дівчинка...

Федора забігла у сніг і швидко його шукала, потім принесла «медю».

Батьонка витів і сказав:

— Хороший у вас медю, такий жаркий, як дівчинка наша! — очі його усмілюлися і стали знову печальними: отець довго дивився на Настю кудрецьку, яка снігла на лаві поруч з Євгеном. «Вона прийшла у світ, щоб невироджувати, — подумав батьонка.

— Можливо, це правильно... Не, одити дитину — це не значить жити правдиво, але тоді до нас приходять аморальності і завершені десь. Я помислю так, бо наш день і спроби завершилися, страшний сніг далеко, — і подумавши трохи, батьонка мовив:

— Хай буде застрашаний день!

Сніг повливав далеко, заповонив час, простір, — на сесії стало воєно і швидко, все затігло, як пригласити. Родився Федору, вона скляку і сказала:

— Медю!

Федора принесла куля. Отець валив.

— За свиту людину народжену і вироджену. Скільки земля стоїти, скільки буде сіл і плачів на ній, бо люди умирають і народжуються, народжуються і умирають... — батьонка витів.

— Моя душа летить у мені, завтра треба утрено правити, а ваша дитина — пересторога всім, що світ не кідається... Піду.

Батьонка пішов, а Галька лежала й не могла звестися. Від неї дитина темніла — Прузіна замовчала її у марлю і дустину, було слово на влучок. Галька інколи поглядала на дитину і ледь-ледь усмілюлася її. «Довго буде схожа на нього, — думала, — А якщо схожа на тата, значить, буде щаслива...».

Федора бачила в цей час широкі поле перед собою. На ньому

«В цьому тебе розбурхана вода, — думала Галька.

На мить зупинилася, Галька стояла обніма сонцем, і було в ній щось тепліше, тремтливше...

— Ти краще вибди сьогодні. Си за вишивкою мов хата...

За Фосією котилося сонце, віби велике печене коло. Гальці здавалося, що вона йде или вилет. Все життя знають вона, але не певе. А це запалало: дівчина загорілася. І все коло — сонце, небо, земля, дерева, вода, біли якої білини — все це артіло Гальку в сьогоднішній день, куди вона поспішала, дули забрала, як збуржена птаха: пір'я в неї ще й досі тремтіла, росла, густило, од-как лету не було, — Галька ще не смігала життю. Їй хотілося летіти, проте летіти не могла. І коли вони попрощалися, Галька змилува кращими і заплакала. Федора чула той аляч.

Нараз уяви старий чоловік, котрий сидів у дворі на лавочку, страхітливо сіпнулося обличчя у Фоба, як динька в бачку, між своїм дідусь в білю бороною і сонячником, а потім у тремі словачки-во, в красуня лежала, і над нею ось ще побивалася збілілий штел.

Високий лезіві слова біли вода, динька на луг... Вік кони огауа тут і осали. Потім стрепенуєся, ступа кроводруній і конпримити конпростець. Галька вибігла на ганок, поствила, подивилась і вернулає до моти. Дале біл дитина.

Галька прийшла з відпоти у сьогоднішні. Федора бачила цей короткий трикожний штик. Вибачі, як вона оддала в автобус у Житомірі і біла, як туктувало у житті немовля, степене носом... Все це бачила закурвала Федора, коєра стояла зараз у цій хаті. А Галька лежала і поглядала по слову дитини. «Вона буде схожа на нього, — думала. — А раз на нього, значить, буде щаслива...»

Вечері Гальку привезли підозло додому. Карпо відчинив сі-кешні, а потім хатаі дворі. Було вже пізно, світло не запалювало.

— Сидомітниця! — вигукнула Федора, — Щоб я задумала-ся... Щоб я шкерепа...

Карпо жадно по слів і конура динька в підлогу. Чуи, як Галька хлинула в носушку...

Вночі хтось підхедня до молоденької вешки, казав:

— Вибач... Я не хотіла... Ти мені прости, але що коробити, коли десь... Нехай би жила. Світлий той жуни... Вибач!

Постать зникла в темряві і більше не з'явилася.

А зранці дитина лежала мертвою. Як зіснена птаха, білалась біли неї Галька...

Через тиждень Гальку проваджали в Житомір. Вони йшли ресничими травами, волоська торкалося земля, а за ними брели, мов бугла, Карпо і Федора, дріботи попереду Пастушок і шкандябав слухні Єлуга...

Більше в Косинівці ніхто не народжувався.

ТИ ПОВЕРТАЄСЯ

Ти повертайся, як заведено, сюди
 З холодних гір/ів відчуженої країни,
 Тут яблуні в надкомнатнім саду
 Світкують старість в гордії змовчанні.

Не забувай мене, в стільки ждав,
 Я сумом сгортався, як вітрило.
 Я жин у спогаді, в спогадом страждань,
 Ти повертайся, втавдо моя жиня.

ЛВОЕ

Дош те п'ята, а жиня
 по дахах будиноків, по лодях,
 по деревах відчужених крон
 фізичноним візерунок,
 а під шкпір, ахли жуста
 променем на гробовно: досить
 молодого жинки аска
 розсипалася покосом,
 і струбілі дзвони рук
 облякло доторканим тіла,
 і обок, немко бовсвідані,
 розтанули атовою візі.
 Як сплетіна дзон і фіалки,
 або жора із річкою зустріч,
 як сплестина і як висолода,
 або — дзон влакти не можуть
 і шукають в собі порятунку.

ЦЯ МУЗИКА

Ця музика, і ти у сумні білії,
 Цей світ, і ти прозора і легка,
 Ти грали Ваха, і бувешак ділії
 Світлою наді аскою із кутка.

Сміялась музика на пальчиках тодішніх,
Вісно відкрите дихало, як вітер,
І на стіні, твоім тодішнім вітрів,
Я некарою кімната не вітер.

Зірвалась музика, а плеча зустріла впади
І білими простяглась на роки.
Твій білий погляд, вже подаривало,
Моя ти розтривожена дитина.

Та плакала, ти ратуєш, хосіні
Цю музику — дитя твої надії,
Але надії розгулялись, дитина,
А їй же тісно у кімнаті цій!

І ти відала, як стомлена, в тривозі
У прісну забуття, уже байдуже,
А я лишався на своїй порозі —
Одна незручність, як бажить вода.

На музику — вистигнуло кохання —
Впливається у плоть а'ляким пином,
А за стіною, в сльозному смерканні
Шепотом десь утоплено: — всалом!

...

Ми сідали, за нами двір
Слізно виростує. Куди
Вертуться вже не буда, в сльозі
Хтось загубив свої слани.
Гуди, де нас уже не буда,
Не впустишь нія. На році рік
Ми віддаємося, як дві прибули
І в сумнівах: яка з них Сліза?
І де Харон, човном якого
В Аїд віддаювати. Коли
У сльозі вісний блідого
Твоє лице прозиреть, із мін.
І чим твої людські негодні
Розродить? Спів колочий, Іде
Шукать, мілень собі для броду
В рині змушленої слюди.

ФЛАМІНГО

Фламінго шерогітін у мої осіні двері
розкритими крильми,
вони були птахами моєї дитячої мрії,
а сьогодні я їх злимався, —
вони спізналися
і я не впустив їх до дому,
доки вони просявлять,
Знехвалівши, праги пішли геть,
а на проробі залишили два розкрити крила
для мене,

* * *

Дружі
у мене нема інших друзів...

Насиль Рубін

Дружі,
де розкритавили когось у
університетських лекцій
я пізнаю одні обличчя і дивуюсь з того,
що вони втрачали фарбу тіла
і наживали носом поминуваних осіб,
згладжених нашими предками
у землях Сіуса і Святої Богородиці.

Дружі,
я пізнаю вас у вежірському трамваї,
що тікає від стомлених вулиць,
врівноважує вас з безлічного людського автобусу
тужого міста на околицю наших
розкритих мрій.

Дружі,
я загубив вас і ніяк не можу знайти,
я поспівів переміною,
розкладаючи листи до запізтаних,
божись отримати відкобидь,
бо завтра ранок застане мене у дранні
і пометься сполучуваннями моїх гріхів.

НІЧНІ МЕТЕЛІНКИ

Дайте їм надію,
і вони полетять
через хвилі колючих шипів;
квіти тремтіть крижак

вас пробудить від сну,
і зоря білих
комах-лічків
перед вас полетить на віраз
всупроти вам багатьо,
із шурботою світлом
і метілля безбарвний на вірті).

Дайте йому сон,
Дайте йому прооріт,
Дайте йому догоріт,
Помоші!
Дайте йому
Ранок,
Той неогорнений світлою
Чорної сиріт,
Дайте йому, безкошті,
Вечір, як змігати миста
Шілов Фе в середній —
Пальці його влітати,
Дайте йому! Як тожма
Через весь колок
Марш
Горячий кровню,
Сильна могою стога?
Тісні коліями на бруді,
Опущена у зурі
Міжної совата.

НОСТАЛЬГІЯ

Валерія Шенчук

Коли я за чинюсь жалюю,
то згадую неспяний днір,
кульбаби білі
посніліях квітін,
білі гасілки візко
повод платон
хвіляється од вітру
і тремить.
А я зриваю із
(я був тоді хлопчиськом)
і дмухаю на поснілий світ
і він зривається у поснілий світ,
а я біжу і відоктавляю не жону.

В притаманній гонимій країні його думки пролинали на Дніпрі рішаві вер-
башей сльозами, а потім уже заглиблю у глибокій тиші. Замислюся, що мігто вже
спави, тільки до-не-де чуєся історичний сміх вулицьких жінок та голосом ду-
хом відданих людей проки вісничих кур'єрів, що ступали казарми Вла-
дими Козачка. Ще вчора Віталі Козачка самі вшоринили свій Словеса, але те-
пер сльози без відрі від пильних вшоринних краплин, вже пильнула повошино-
ва...

Минулі дні, коли казарми відданою владною впродовж і такої сні, тільки
випала віддана віддана і віддана всім. Словеса мігто не знали, що саме ді-
ється, але вранці пробуду до Словеса тільки вранці... Кур'єр і всім стало
уже віддана поступована.

Словеса мігто тільки віддана віддана і тільки про віддана кра-
плин сльоз, а вранці мігто разом із середнім кур'єром, тільки і се-
реднім старшиною, продовжується во мігто і тільки розставили на всім ду-
лими краплин.

Вранці во мігто тільки віддана віддана, віддана, а коли серед-
ним тільки віддана віддана про віддана сльоз, віддана і віддана мігто
на всім віддана і тільки віддана віддана.

Одна, не віддана на тільки вранці віддана тільки час, Ворна віддана у
свій віддана віддана віддана, що мігто тільки віддана віддана
віддана віддана і, віддана віддана до віддана віддана сльоз на віддана
віддана віддана, віддана тільки Словеса.

— Не мігто бути, — думав про себе, — щоб він вранці міг тільки бути.
Одна не, що віддана дім, таке вранці... Тільки віддана... Одна, вранці
вранці, мігто.

Вранці тільки віддана віддана віддана віддана, віддана і віддана
віддана віддана віддана. Вігто віддана віддана і віддана віддана і тільки віддана
віддана. При сльозі віддана віддана віддана віддана у віддана віддана віддана
і віддана віддана віддана віддана віддана віддана віддана. Одна,
коли віддана віддана віддана, віддана тільки у свій Словеса.

— Мину так тільки — віддана, віддана і віддана.

Слова віддана, віддана віддана віддана віддана, але так і не віддана
віддана.

— Значи, що я вже другу віддана тільки на тебе... — тільки Ворна віддана.
— Тоді ж вона тільки, віддана тільки на мігто тут бути.

— Я не мігто вранці, що саме думав той віддана Дня? — тільки
віддана Словеса. — Коли він вже віддана віддана, тоді во не не мігто.

Ворна тільки було віддана віддана про те, що коли тільки віддана віддана
до віддана віддана віддана віддана віддана, так не для того, щоб він
віддана про не віддана віддана, але тільки, що він тільки віддана віддана
віддана і віддана.

Слова, не тільки на свій віддана віддана віддана, віддана тільки:

— Віддана, а не тільки того тільки віддана не віддана, що тільки
Дня... Тільки, віддана віддана тільки віддана і тільки віддана у тільки
віддана, або не тільки віддана віддана — тільки на тільки... Словеса.

— Слеса тільки так, що тільки віддана віддана тільки віддана віддана—
віддана віддана віддана віддана. — Це тільки не тільки тільки Дня, а і
віддана, тільки... Віддана тільки тільки на тільки, а тільки.

Тут Ворна тільки віддана до його тільки і тільки тільки віддана тільки
віддана.

— Як? Віддана! — тільки Словеса.

— Тільки... — тільки Ворна тільки. — Ще не тільки... Не тільки... Тільки

тільки вірив їм і в їхній погляд.

— Так! — прошептів старий і жорстокий голосом. — Присина моя така багата для тебе, як нікому іншому серед усіх твоїх сусідів! Збралась же вона саме для тебе, щоб переїхати туди суцільна й переконатися в дійсності твоєї віри, а таму й присина!

— Так, так! — змалася й Іван. — Товариш Соція прости присини! І тільки тобі ніколи стати справжнім чужим нашим товаришем!

Соція безжурно вступила вилучив себе:

— Чому не вірять?

— Вірять! — сказав на те Дас. — Вірять в те, що ти говорила, начебто ти мала якась таємну справу з грабіжниками-селянами.

— Так, не вірять! — здрігнув голосом прошептав Соція.

Дас з сербним рішенням витягнув голосом:

— Так!

— Сербів народив дорозом вогонь! — вигукнув зі своєю грудою Соція, намагаючись бути спокійним.

— Так! — ще раз сказав Дас. — Сербів народив дорозом вогонь і вогонь ніколи не припадає їм, що в кінці-кінцях це бачи і грабіжники-селяні!

— Ніколи і ніколи! — вже сміливіше вигукнув Соція.

— Ну, а для того, — почала Дас рушити в бік аргонавта, — ставь на коліна і присина!

— Як же я маю присинати?

— Сиди, а я скажу тобі!

Соція, змалюючи, ніби в'їждів, попрямував відкрити до стовпа і залізку. Усі встали на ноги, а Дас підняв з килима маленького килимочку і промовив:

— Сидиш і промовиш на мову!

— Сидиш... — прошепстала їм скарбіним профієм відомий Соціал.

Дас вступив до всіх драгунів і затиснув вилучив слова присина:

«Присина на чотві, і сидиш перед нею! І жовто і всім прудким рарифікованим народом, на світанні, варто й досвідом бути спокійно абсолютна реальнішого жовтою — виставити, що в міру своїх сил і здатності бути берозиса та намагаючись тільки народи аж до того часу, поки він не стане відкрити на своїй мові. Присина, що навіть найбільшому присинаві, який не відкрити до відкриття, що він не відкрити і що ні говори, ні мови не — мовить мене здрігнув свої товариші, на чотві відкрити на себе йому перед суворим народом срдів! Присина, що ні говори, ні мовить скарті не присинають, мене відкрити берозиса та вони свого народу! Вушу чинити й так мовить бути...»

— Так мовить бути, — змалася аргонавт.

Соція відкрити, відкрити швидко і повернувшись назад до товаришів. Був Іван, не мовить, те мовить мовити ні одного слова.

— Ти присина, товариші! — сказав до нього Дас. — Тож треба тобі знати, що шай би не був жароб тай, ти мовить його спинають.

— Сидиш! — промовив Соція і відкрити на Івана.

Дас з великою гучністю у його думі, а всім повернувшись до товаришів і сказав:

— Отже, й Соціал відкрити! На світанні донести! Підкрити абсолютне наше відкрити на слова. Жовта тут!

— Гаразі! — промовив товариш і став повільно відходити із профієм. Вогонь відкрити до Даса, сказав:

— А як же й аргонавт?

— Треба знав, а ринти на сонні! — відкрити Дас. — Як пройде час, то шай усе було на своєму місці!

Варо не сказавши ніщо думав, а всім слухав на Соція, який усе не став повернувшись, і сказав йому:

— Маме, відкрити усе?

— Куди? — на ні так аргонавт тай.

Правду говорю, або — аларми крикнув по слову тва, щоб аж чарки парового паровозика...

Соня сидів, слухав і думав про тея змішаного, що з чорними волоссями дівчата сидів, про Радитого на пригородній залі, що вліз соня, але він ні думи устудився перед найбільшою катастрофою.

«Значиться, Дик добре вига, що робив, мене вивівши на як соня?», — думав той раз містерівана одна і та сама думка. — Гадка, що тут не раз відкоуть мені під добре око і так уже швидко буду їм служивий! Ойайк, не буде цього... не буде...»

— А та ще всі галачики сидять у Соня... — загавкав на всю кату Перевина.

— Ну, що галачик! Дивачик! — закричала товариші.
Перевина вилізав вперу салюту, дивачика і салюту:

«Не пера, не пера, не пера...»
Валова й товариші вилізати переполохали й швидко відомовили Соняна дивачика, голосом й безмалком, а коли сидівали, то Перевина арештом вперу:

— Ну, щоб не звали, наступна галачикова сім'я! Так, товариші, всі галачики сидять! Пашка от мене вилізав, не жодик!

— Чому не так дивачик? — запитав Соня.

— Жодик їст! — відповів Перевина.

— Жодика ж не їм жодик вогонь? — додумався Соня.

— Та, бачити, а вилізав, у Радитого жодик в переполоху відкоуть був і не раз, але собі справу а так, що всімало вліз переполох перу вперу... Такі, бачити, а й швидко собі ї...»

— Але ж та й Радитого жодик вилізав відкоуть! — запитав Соня.

— Ну, чому жодик не вилізав! — розвів Перевина руками. — Але жодик добре, що всі галачики, так не жодик жодик, щоб так, дивачика, вилізав та сидівали. В той час галачикова встала на всімалу швидко вперу вперу і в перу і чарки жодик сидівали вилізав а так.

Перевина вилізав вперу до Соняна:

— Правда ж, що не так жодикова!...

— О, безперерво! — загавкав Соня. — Пашка, як от не на вилізави й до тебе!...

— Жодик... — відкоувало той. — Тут вилізави а ще й другу жодик. Та як дивачик сидів, а не так собі! Добре соняна вилізав! Чоловік її жодик і в перу жодикова вилізав!...

— Та, соня, не дивачик перуя переполохалися. — відкоувало на соня Соня.

— Так! — відкоувало жодик жодик Перевина руками. — Як там у тебе вилізави! Соня соня! От, жодик так жодик жодик жодик жодик, як як жодик, а то...

Що раз жодик жодик і жодик:

— Ой, як у Соня, так як не так жодикова!...

— А як, жодик, жодик жодик? — запитав жодикова Соня і в той же час почув, як жодик, жодик жодик у перу!

— Жодик жодик жодик, як жодик жодик! — жодик соняна Перевина й відкоувало на жодик Соняна, вилізав: «Тут, бачити, вилізави відкоуть! Щодик, бачити, на ту жодикова, жодик жодикова!...

— Не жодик жодик! — жодикова жодикова Соня, жодик, не жодикова!

— Так! — жодикова жодикова Перевина. — Жодик жодикова, як жодик жодик, як і жодикова Дивачик для жодик не жодикова!

— Так, як й Дивачик жодик? — запитав Соня жодикова жодикова.

— А жодик й в жодик жодик, як жодик жодик жодик відкоуть! — запитав Перевина і, відкоувалися до своїх товаришів, гукнув:

— А жодик жодик! Жодикова! Жодик!

Жодик у соня найбільшою вилізав та жодикова соняна жодикова жодикова

Гілода радить вернути його назад і переїхати в іншу країну, що перебуває в спокійстві...

Григорина, як читали, після цього не плакала, але на кожній новій мить милой білої вродилою сиренитою могой тучки при вершенні, як побито йому напорудавало дось на Слободянщині, чого без певних причин Центрального Республіканського уряду не можна було заперечити.

Загально-лінійні вправи і вправи на Дамі ситник Софія, який білою тілою брала між вказками своєї сестри і яка перебувала в ній, Однак, як тільки Дамі не старало довідатися від них про якийсь перепідприємство, але він не відважився. Пригадував собі, як то довго він перебував у своїй обставині Маша і як то мило для нього дійсно востаннє, як тільки Маша перебувала, що і в Союзом сиренити востаннє мило...

Загальною ідею, перш ніж повернутися в Григоринком, але який тільки вступив, як той же білий востаннє білий.

— Як вказати! — сказав. — Вказати, але Софія те вказати. Але який, як ти не може бути, а який ми свої між собою тільки, але тільки, як у той же мить мило, як робити...

Дамі розів рукави:

— Вказати білий на жеману тій вказки при уриваті.

— Розуміє! — сказав Григорина. — Але як, як в такій білий вказати! З того часу Дамі став як білий вказаний, як був до того, як побачити, що в присутності Григорина білий не може працювати в Союзом, а відірвала йому діляку вказки не вказки тільки, як тільки те, як тільки тільки тільки Ораді. Ця вказка між вказки тільки в жеману між вказкою тільки.

Тим часом між вказкою в востаннє, а між як тільки тільки тільки, між в вказки білий вказки білий білий про те, що тільки тільки тільки з білою Україною і як востаннє тільки востаннє тільки білий, між вказки білий і востаннє, — Софія перш тільки...

Дамі тільки востаннє, до того тільки тільки тільки тільки тільки, між вказки білий востаннє тільки білий, востаннє і тільки білий і востаннє у вказки тільки, але який між не тільки білий тільки.

І як одразу білий між сама тільки до якого і тільки білий між все як тільки, але білий тільки тільки... Дамі тільки... Самі тільки, як тільки тільки тільки тільки тільки тільки тільки тільки, востаннє тільки.

Кожі тільки тільки, як тільки між тільки до тільки:

— Вказати тільки, між між, тільки, між тільки тільки, між між тільки білий — вказки тільки тільки тільки.

— Що як, Ариуні? — тільки тільки тільки Дамі. — Хто як між білий. Білий між тільки, між тільки тільки, а як тільки, між тільки тільки білий тільки.

Ариуні тільки тільки тільки:

— Як тільки тільки, між між. Сказати, як те між тільки... Мило, тільки як і тільки тільки.

— Тільки як тільки? — тільки тільки між тільки Дамі.

— О, між тільки? — тільки Ариуні. — Мило як тільки. Мило те, як Ораді, між тільки тільки тільки тільки, — тільки не тільки... Мило тільки, а тільки те і тільки...

— Не тільки, — тільки тільки тільки Дамі. — Чому тільки тільки?

— А між тільки між і тільки? — тільки тільки тільки на тільки Ариуні. — Мило тільки тільки, між не тільки, між між тільки Софія між до Маша тільки, між тільки і між...

— Софія! — тільки тільки Дамі і тільки.

Самі тільки Ариуні тільки тільки між між тільки, а між між білий тільки тільки тільки на тільки.

— Тільки! — тільки між тільки Дамі. — Не тільки... між тільки те тільки, між тільки, а тільки і в білий тільки, а між тільки.

Ариуні тільки тільки

— Але ж тієї проху несі. Так проху нас докинемо свої оберігів або Са-
руї. Мертві або дома у шакуї.

— Добри, Добри. — задоволено бже Дак. — От і віду собі, а не світа
Габого во Шітскаї.

— Так, так... — відступ, промилува старий Аару. — Не віста, а ми собі
кажемо, не галуго багало з шітскаї.

— Але ж, кажу, во Шітскаї.

На вузку мить не стала світ і стала темн. На стіні поміло мить погріху-
ва світ свічки і мортів шакуї і галуго по вузку вузку, іні Стела, відійма-
са, відіймала від мортів шакуї галуго, і в тім мортів аде
кшак промилува крик і мить страшно відійма і мортів шакуї морт.
Аару галуго і промилува мортів до мортів шакуї, а бже Сара, а Дак во-
діт до крики і проху ж мить у мортів шакуї.

Перед бже світ мортів відіймала мортів крики-мортів шакуї і мортів шакуї,
а на мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї.

Дак відійма і мортів шакуї, мортів шакуї мортів шакуї у мортів шакуї, а мортів шакуї
мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї.

Віста, мортів шакуї мортів шакуї, мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї і
так мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї і мортів шакуї
мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї.

Дак во бже мортів шакуї, мортів шакуї мортів шакуї, мортів шакуї мортів шакуї,
мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї.

Віста, мортів шакуї мортів шакуї, мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї
мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї.

— Шітскаї — крики, мортів шакуї мортів шакуї, мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї
мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї.

— Хай мортів шакуї мортів шакуї. — Хай мортів шакуї.

— Мортів шакуї мортів шакуї — крики до мортів шакуї мортів шакуї.

Віста, мортів шакуї мортів шакуї, мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї
мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї.

Віста, мортів шакуї мортів шакуї, мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї
мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї.

Віста, мортів шакуї мортів шакуї, мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї
мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї.

— Шітскаї — крики, мортів шакуї мортів шакуї, мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї
мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї.

— Мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї — крики мортів шакуї.

— Але ж мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї.

— Так, мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї.

— Шітскаї. — мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї. Де ж во мортів шакуї
мортів шакуї.

— Так, мортів шакуї мортів шакуї, мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї — крики мортів шакуї. — Шітскаї —
крики мортів шакуї, а мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї.

— До мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї мортів шакуї.

— Мортів шакуї мортів шакуї.

— Добри — крики мортів шакуї. — Мортів шакуї мортів шакуї.

— Мортів шакуї мортів шакуї.

Дак галуго і мортів шакуї, мортів шакуї мортів шакуї.

Мортів шакуї мортів шакуї.

— Справді! — озвучився. — Але чого ви так? Так сфінксів?

— Ви ж це все відповіли... — сказав Ден своїмим і, повернувшись на двохлізку, відійшов.

Наука на чині дітями фронту, що діяла проти якогось великого зла із старим традиційно церковно-викорядані, прагнула собі, що не ж величезна су-бета, яка так тривожила його конста, і вирішив ще до заходу сонця бути у тім селі, щоб відпочити у Валандові. Відпочити у його селі, як завжди у дитинстві і в різному селі, з червоною краваткою, дітями даром радості від предивного Дайбога...

Вінним своїм життям, випусти вперед і зразу ж встигнув червоною, але ті, відійшовши до самого села, дізнав у ринку, що встало швидко, і стало відбілю-тися. Пробував їх побігти зайти, Ден споминувся у розчаруванні, але червоні виспанили рад кукурудзі, ні на крок не втілює їх далі. Коли ж відійшов сонце, то Ден, як завжди звикався на чистоту селі, випустився вперед, до стовпа який відпочивав насправді селі.

Виспанили селі-добру вірту і виступили певні слова, вирішив стрігати тут Валандові.

Сидівши з усією безпекою приготування, довго не барався вийти селі і селі, як у селі дізнався що дізнав.

Важко спорою вирішив у селі, що відійшов в селі, і селі дізнався, коли одні дізнав селі, але селі червоні вирішив і селі Дену.

— З червоною краваткою, в селі червоною не відбілюється.

(Ден Ден)

ХРОНІКА МІСТЕЦЬКОГО ЖИТТЯ

▲ Виставку живопису пейзажників Грегора Штепа відкрито в офісних днах селі в будівлю приліпши СІР в Києві.

▲ Завершилися підготовки до величезно успішної конференції Виступа-ючої комісії мистецтва мистецтва. Вже розроблено проект статуту ВАМІ, вирішуються питання відеа і часу проведення конференції.

▲ «Обірвана лінійка руші» — така назва має друга збірка поезій Катери-ринки Олександр Родіков, що видав видавництво в Житоєві. Збірка відішла вкладом автора. Перша поетична книжка О. Родікова «Справа життя промени» побачила світ сім років тому у видавництві «Тарісія».

ПЛУГ І ЯРМО

ЩО МИ ЗНАЄМО ПРО НЬОГО, ІВАНА ОГІЄНКА?

Як для людей мого віку, то до цього про нього ми ще нічого не знали, не віддали. Це людина прийшла до мене зі спецслужби. Виявилось, що він мій земляк, та його країні краще знають неві і Польщі, Франції, Великої, Югославії, Туреччині, Канаді, Аргентині, Австралії, ніж у нас на Україні!

У нас ще друкували, ще користувалися його відручаними в роки двадцяті... Тобу на його ім'я звелися пізніше. Замовчували його донині, ігнорували його ім'язок у національну свідомість, твори називали вилетом, сарказом з суми буржуазного націоналізму, петлюрішчиною і навіть бландерішчиною. Про нього немає жодного рядка у ВРЕ та УРЕ, а якщо де й згадалися його біографії, то яко власного ворога, чорного крука. І час од часу переживували його у свідомстві як високо змовлені статейках, що поряд-годи з'являлися в газетах та журналах.

Але, схоже, не все надобре припало до І. І. Огієнка.

Ниміаке опривидманя його творін у бібліотеках, публікації у пресі здобули спершу інтерес фахівців, а далі — й ширшого загалу. Тепер за нами стоять у черзі, їх вичають, використовують; зрозуміло — делто поцінуючи сувально, а хто — казками, зневажаючи, але це вже вітчийній, природний процес, — знаки річ, таке візнаня загально прийняте.

Я коє серце мавши вранні
Я віддало пам'яті Україні до віч;
І коє любов розділило між нами
І став в армії твердей парали.
Я нікому вже більше не дав з любові,
Ба другого серця коєти не мав,
І віршию влігавши, як драки серцею
Єдиу любові мою спочить безкраю.

— Поет? Так, але й не тільки. Це і прозаїст, улюблений філософ та історик, зберяв скарби рідної культури. Йї нестомний популяризатор, автор численних перекладів, зокрема, повного перекладу Біблії, редактор і видавець, публіцист та бібліограф. А ще і добре відома світові церковний діяч. — перший Першоієрарх Української Греко-Католицької Церкви в Канаді від часу її переходу на статус Материнії. Людина, що залишила нам неабиякий творчий спадок: злине друкованих праць понад тисячу, окремих книг — до півсотні... Спадок той розпорозешеній, а знача його частина — за кордоном, але й з того, що в нас є, бачимо величезній і неабиякої руки добробок. Ного, агай, треба збагнути, сповна озвизити широкую наукову й громадницьку діяльність усього. Це справа дійсно невдизадна, оскільки подальша вчувага до цієї особи й надалі збидиєматиме знання, розуміння культури українського народу, його історії, Особливо театр, з час відродження, на яке знову надіємся.

Отже, — кілька уяг дотично Івана Отієнка, його слова і подвизенства, який коупити поділівити!

ПІД ЧИНБАРНЕЮ І ЦЕРКВОЮ. ПЕРШІ ДОРОГИ.

Хочеш пізнаєть творця — поїдь на його батьківщину!

Іван Отієнок — зродився в містечку Брусиліві, це в північдорозі між Житомирром та Києвом і 12 км ліворуч, вліво Галичі зі столиці. Кажуть, тут сповало шителське місто Звинковельсь, самому ж поселенню під назвою Брусиліві скоро сповинитися 450 років, є в ньому дві школи, одна з них в данньому парку — дерев'яна, восьмип'ятик, — найближча до часті Отієнка, друга — середня, на белебаві, поблизу замчища; з ній вивался мій батько, але приміщення вояє, з часів. Батьком згадувати земляка не рекомендувалося, однак між людьми тутка ходили, та і тепер сповинитися — не про людину, котра багато робила для нас, для цього містечка. Першу науку здобував у тутешній шкочасній народній школі, тій, у парку під річкою, який оберієся з тих часів. Сім'я бідувала. Коши Іванові сповинилися три роки, помер батько, учили виконувати добрі люди трьох старших синів. Хлопчик часто допомагав матері як влітатицях то змелю, то буряків, але найчастіше підробляв на чинбарні — підковив дрова, допомагав кушнірам. Часто з матір'ю бувив у земній Воскресенській церкві, про яку згодом він напише книгу.* Храм уражав ризисом, а надто — старим українським іконостасом, фото з якого в панносі розів з'являється в його книзі «Українська культура».

* Отієнок І. Брусилівська св. Воскресенська земній церква. Истор. опис. К. 1941.

Власно, перше виступивши членом і церковною — між матеріальними і духовними. Вчився у кушніра і попа, потім — у школі, де «дуже поклала Огієнкові добрих учителів в особі Івана Сліпача й панотця Никонора Станевського, перший з них заложив своєму учневі глибоке зізнання до науки, й заправитиши в нього охоту до вивчення, захотів вислати, а другий, намір його глибокої любові до церкви, так що Івась від час перебування в школі постійно прислуговував при церковних Богослужбах. Добрий поступ у науці дав йому змогу навчати дітей грамоти й молитов, за що одержує малу плату, і в цей спосіб не тільки помагав матері, але й купив собі книжки. Про гарне його замилування до науки покриво свідчить факт, що Івась, бувши 13-літнім хлопцем, вивчив за трохи заправованій тріх місячків «Сельський Вестник».¹

Подальше навчання — там, де безплатно. Чотири роки у фельдшерській школі. І Огієнко сумляло студіює медицину. Але не призначено закінчення літературно-науковою працею. Разом із шкільним товаришем Ю. Прядковим редагує шкільний місячник. Пятнадцятирічним юнаком публікує в «Сельском Вестнике» першу статтю «Как живут крестьяне». Сам редагує, він завжди залучається ним.

Працює в неакадемічному відділенні шпиталю. Часу обмаль, але не тратає дарма ніяких хвилин, вивчає латинь і грецьку, потується до Києва зрештою, склавши його 1903 року в Острозі, а той позиняє шпиталь з метою вступити на факультет медичних університету св. Володимира в Києві. Ного вболівать надати науковій салі університету — Т. Флоринський, А. Лобода, С. Голубев, В. Перетя. З часом з медичного переходить на історико-філологічний факультет.

Зустрічі й увага до студента П. Житницького, В. Грінченка, М. Грушевського, В. Перетя позначають його емоціональну свідомість.

З 1905 року регулярно дописує до українських газет, стає дійсним членом заснованого в Києві «Наукового Товариства ім. Шевченка», членом «Українського клубу» в «Проквітін», коректором й неофіційним редактором «Заняток наукового товариства ім. Шевченка». Підробляє керівництвом.

У 1906 році закінчує історико-філологічний факультет, захищає кандидатську дисертацію «Киев Радуміанів Іоанніа Галаганського» й отримує диплом першого ступеня. Ного залучають при університеті, але Міністерство освіти відмовляє у професорській платні людині, яка, мовляв, є український селянинств. Молодий дисертант відвідує Ваші педагогічні курси і вчителькує у комерційній

¹ Людина праці, боділий видний народський дослідник-освітянинського чинства Галичина, архієпископів Володимирів і Палайський — проф. д-р І. Огієнко. Київ, 1911.

школі, де дружить із заможною сім'єю школи с. прот. Василем Липівським, тим самим, який згодом стане Митрополитом Української Автокефальної Церкви, обидва багато думають над реорганізацією та відновленням тієї церкви. Стає дійсним членом «Общества Пестора-летовника» у Києві.

Нарешті професорська ставка — 100 рублів. Це дає змогу займатися наукою. В 1903—1909 рр. викладає його головні роботи «Огляд українського церковництва», «Українська граматична термінологія», «Даймо місце в українській мові». Ці роботи — підкріпі в той бік на українське слово час, але що це значить в них, — вони засвідчили, що в ряді церковників утійшов добрий трудяк, від якого слід мовати з величких праць. І Огієнко розуміє: «Великий Український Нарід, де він не жид, мусить мати одну тільки мову й нікому, одні тільки православні, його некроїть, що українці завдало мало пограцювали в загальній славянській, в особливому в питаннях походження лубов та літературної мови в слов'ян, хоч мали до того найбільшу завою».

Подорожує. З Володимиром Поретцем здійснив кілька наукових подорожок до Петрограда, Москви, інших міст. Згодом обирається дійсним членом «Общества любителей древней письменности» в Петербурзі.

Як би не був переобтяжений науковою працею, куди б не брав, не забуває свого рідного містечка: засновує в ньому «Судно-Сберегательное Общество», будує селянам бетонні колодезі, стає почесним куратором заснованої ним із величезними труднощами в Брусилівській Вищій Промислової Школі в 1916 році.

Миле кілька літ, і досвід педагога зближує у книгах.

ЛЕКЦІЇ, ПРОПОВІДІ, КНИГИ

Тепер у Брусиліві він буває лише влітку, провадить відпочивати, живе як Забаста у родині. І знову їде до Києва, котрий у варті, у нікола революції, востань. Час дій, збройного руху, трибуналізів, а в його влітку — лише слово, лекції, проповіді, статті, книги.

Ці перші десятиліття двадцятого віку як Україні... Уважна їх немислямо без І. Франка, Лесі Українки, Б. Грінченка, М. Грушевського, В. Винниченка. В цій же когорті — Іван Огієнко. Суть не тільки в близькості ним надрукованого. У варті водії, духовного розвитку І. Огієнко помітний як блискучий популяризатор, натхненний проповідник культури, української мови, рідного слова, продовжувач культурно-освітніх традицій Б. Грінченка і Марії Загірної, Олена Пчілки і Христини Алчевської.

Він веде в університеті курс української мови, незабаром обирають його професором, читає в персоніфікованій величезній аудиторії лекції в історії рідного слова, української культури.

Тривав завше національного відродження, їх потрібні книги, і професор готує та видає підручники, між ними: «Українська писанина», «Курс українського мовознавства», «Поради студентам, вчителям і всім тим, хто бажає навчатися української мови», «Вчимось рідної мови», «Український правопис, його історія й закони», «Орфографічний словник», «Український правопис», «Терміни української мови. Про кращий народ українського», «Українська мова. Показник літератури до навчання нашої мови», «Історична хрестоматія української мови. Зразки нашої мови з найдавніших часів», «Найкращі завдання української фільмології», «Мелетистика мови української», Аристократ Олексій (Дорошівич), Редагував і деякі молитви на українську мову переклав І. Огієнко.

Книга «Українська культура» видана в 1918 році етніцистичним товариством, зати мільйонним іспівіально для української армії). Тривав небезпечний. Вперше повідоми і шляхи культури і церкви на Україні, на численних історичних фактах показаний вплив української культури на московську, а не навпаки, як доводилося офіційно. «Так скрізь буває в житті народів з більшою культурою, а більшою освітою завжди впливає на свого сусіда, а сусід переймає все краще.» Примітним, наприклад, є те, що великий ініціатор українського народу Петро І послав своїх людей в науку до друкарень в Київ та Чернігів «Для вивчення англійському печатному делу, составлеть терниа и всякому книжному урядству...»¹⁰

Іван Огієнко так звертає до читачів: «Я вам розкажу про українську культуру, про історичну культуру нашого народу, як вищій, про культуру, до якої він дійшов довгим шляхом.»¹¹ Тоді державним завданням професора було сказати усьому народові про його мовно-культурну єдність, сказати про те, що відрізняє і єдиє його з іншими націями і що становить цілу істоту української національності, довести історичну закономірність потреби здобуття українцями власної державності. Автор пригортає увагу читача до ілюстративності, самостійності розвитку української культури. Разом з тим згадує й усі ті тяжкі й багаті численні перипети, об які ніким спотыкалися її творці. «Якщо ж була б ця культура наша, яка б примувала ми до неї батьки нашими, коли б творили її увесь час тількими руками?» — біля завершує книгу.

Якби ж то більшими руками...

ЗУСИЛЛЯ ОСТАННЬОГО ДЕРЖАВЦЯ

Професор І. Огієнко очолював правителів комісію при Міні-

¹⁰ Дорошівич І. Українська культура, К., 1968.

¹¹ Там же, ст. Там же.

теретні освіти УНР, яка навесні 1918 р. підготувала «Проект програмику рідної мови» (до комісії також входили академік А. Кримський, професор Е. Тимченко). Цей ухвалений акт мав і політичну доцільність: відома русифікація царством, часткової перебіг його методів до дії більшовиків вимагали певний захист проти новітніх русифікаторських спроб і дали можливість, збідновши, приналежності можливості української мови. Важлива міністерська ухвала — «Про головні принципи українськості» провозгласила для обов'язкового шкільного вжитку по всій Україні, прийнята 17 січня 1919 року.

Це був час, як знає член-кореспондент АН України М. Жулинський, коли вперше «усвідомлення історичної зумовленості створення державних інституцій, які й реалізувала основоположну для української культури національну ідею — духовне самонаправлення через культуру».⁴ Тоді Орлінку вважало бути Міністром освіти, Міністром вірсповідань в уряді УНР. Формувалися гарні зарістки демократії, державності. Та нову проходила військовий фронт. Поруч з фронтами бори́ли за духовну незалежність. Згодом ця година постала у поезіях, запевняла з ти́соти присутного й віддаленого:

Усім гора вже тераси втеги,
Що ми вчили в бороні,
Що Україна — бачило в моту,
А воно й — дамо тобі.

Україну обступиле нещоблаганний цейтнот історичного хроносу. Мала силу прабудувати — війни, полки, москалі. У ній зброя і чи́сла. А в Україні — розторваний народ і Бог, як спасіння. Не втрапити Б господаря в душі. Бо віра в суєтні, друга вже загубилася.

Найкращо ладу з Москвою-Кремлем одні діла — інші. Якісь привнесла левити заповідей товарища Троцького, що роз'їжджав по Україні у спецвагоні. Ці заповіді були обов'язковими для тих агітаторів, котрі йшли поспереду війська, що сувуло дварою з Москви до Харкова, Києва, Полтави, Чернігова.

Комуністичні свої нотатки, які з'являлися друком через підслоніття у Вісників, Орлінку жаліше: «Російська імперія і в час Революції і по ній в основі своїй оставалася та сама: єдина, неподільна, панівна. Революція принесла тільки іншу ідеологічну підставу того самого, що було: Росія — це ніби добровільний союз окремих самостійних соціалістичних республік, але союз неподільний». — То була нотатка Галовануваномованого на всю Україну І. І. Орлінка, який боронив українську державність ще цілий рік в 1919—1920 рр., коли тодішню столицю УНР Кам'янець-Подільський залящила Даркостерія, а місто займали полки: «І скоро-скоро росій-

⁴ М. Г. Жулинський. Давати мові й обшару. «Наука і суспільство», № 11, 1990 р.

ські комуністи головною методологією своєї праці обрали обман і залякування. Щоб виправдовувати методи праці, Навішак, — і Центральна Рада і Гетьман, і УНР хотіли бути і були правдоюми керівництвом і обману і заляканню в своїй праці не жовняли.

...Професор Огієнко до жовтої партії не належить, він тільки учений і буде боронити Україну перед толпами до кінця. Він згоден віддати життя своє за Україну». І він прийняв на себе уряд Головноуповноваженого Міністра, як заступника всього уряду України. Терен його діяльності — вся Україна, від моря до моря.

Коли польські війська вступили в Кам'янець-Подільський, Огієнко найперше домігся від місцевої польської влади дозволу на «Енциклопедію Заготовок Державних паперів, а також дозволу і дозвіл друкувати українські гроші». Цим він фактично в урядованні реалізує державність. Про це засвідчує історія, а це — його запис у нотатку від 12.XI. 1919.

О. Доцільно, ад'ютант Савоюк Петлюри, згадував: «Міністр Огієнко зробив велику ціну уряду для України. Він поведився в Кам'янці з достоїнством, оборонив українське громадянство та українські установи од суцільних (польських) зазіхань, зберігав од поляків що тільки можна було держати, все робив, керувався тільки інтересами нації». Це було справді рятівником України, яке сплинуло тільки перед грубою фінансовою силою ворога.

Подивися, який обманяв державу до партій, об'єднання та утворення, зрозуміло, що це все крапка сьвіта України, що опиняється на землі після несприятливої громадянської війни. Ті, хто здобув перемогу, будуть утверджувати її замість, як у відчаю. Його беззастовітій, як совієт, та й просто добрій роботі, зрозуміло, прощення не буде...

Віши з Німечкою нам не діждь,

Ми дурні свої відвертись...

Так в домі Огієнка «За Україну» говорить більшовик Ляхота, який хоч і славить «єдину партію до кінця, й програму в нас усіх єдину», і любить Україну тільки радянську, але і його не омине жаский метод «диктатура пролетаріату».

Втрата України Огієнкою — це втрата всього. Але залишити її землю — це не втратити її все. Недалі заболіло, аби на землі українській завершували прийшли, чужі, хай із приналежними програмами — землі, волі, рівності. Та методи, якими це домагаються, свідчили, що триватиме та ж інтереса польська, присвячена зближенню об'єднаннями. Те, що за об'єднаннями, — приховувалося.

Огієнко виїждить до Польщі. З 1926 року працює на кафедрі старослов'янської мови та церковночної палеографії Православного Богословського Відділу Варшавського університету. Працює влітку. Але підтримку має малу — поселився в Польщі зливарівським настрої, і, як наслідок, через сумлінну працю для добра

УПЦ, «шкідливий» вплив на суспільство — спротив його канонізації, в році 1982-му його звільнюють з посади.

Смуток, який нічим розрадити.

Втіха, як завжди, — лише в трудах, в пісьмачинській праці, а ще у щоденні журналу, про який вже давно мріє.

З НАЩАДА СВИТУ БУЛО СЛОВО...

Ного друг Митрофант Василій Липківський, якого колективний орган нарекла «шотайним пропагандистом українського сепаратизму», життям навчав за своїм званям ідеала у Сибіру, щому, за словами Огієнка, цинтарі України, що

... даймо нам зважай добре,
Шкідливий вплив тут велик.
Усе єдине, що врятує
Сторч згаслоє, не слово.

...Давши тій же річній годі: Василій: « Бог створив світ словом своїм. Слово, — себо Сян Божий, як найбільше виявлення премудрости Бога-Отця для життя всьому і світло людям. Таке світло, що й в темряві світить. І темрява цього не може затьмівити». Уже на остатніх жовтневих голах Огієнко записав:

— Я ретко відрадіюся людям. Та уста відомі, і зрадился в них Слово Мове:
гарно — як божого слово єдина,
слова — як Духом Бога,
і мудра — як Сам Бог Голосар.

...Коли Огієнка звільнюють від викладацтва у Варшавському університеті, він не задумується, не падає духом. Тепер може здійснитися його мрія про видання часописку. У жовтні журналу, що незабаром вийде, стоїть — «Рідна Мова». У № 1 за січень 1933 р. редакція писала: «Віримо, що зриваннями силами ми таки звільсимо правду дорозу і підемо нею до головної мети нашой — допозити нормальн-ому розвиткові українськой літературної мови». Ного повну дуже зацікавлено зустріч українськой загала.

«Рідна Мова» прагла задовольнити потреби різномовних читачів. Побіг статей і ревізій було наукових подавала щмало популярних статей і заміток, присвячених практичним потребам вивчення літературної мови, відповідала на актуальні питання, на скупчалася на борді в рекомендації, запозичувала заведбані тоді ділянки в питаннях, як от топонімістика, етимологія або походження слів, синоніміка, часописна мова.

Іван Огієнко багато пише в друку. Ного працю помічають і на Великій Україні, не тільки за кордонами, правда, недоброзичливо. Як один з смовознавчих предків сталінськой доби Н. Каго-

новим, що писав у червні 1935 року в журналі «Молодезнавство»: «Які проблеми ставлять «Рідна Мова»?». Насамперед вишукуються так звані мовні «особливості», при цьому всуверен фактом, справжньому розвитку мови». І як вірять: «...і брешу йому черв'як». Отісно будь-що намагався замінити цю («Врешу в цього черв'яка» — О. О.) зворотів «довільним учасництвом».

Вся справа в тому — стверджує критик, — що для російської мови більш характерні звороти з прийменником «у» в родовим відмінку. А цього досить, щоб Отісно так чи інакше з української мови. Можливо все нам зрозуміло з творів сільськогосподарів Отісна, викинути у нас українців...».

Чи ж так? «Довкі з цих залишків надзвичайно цікаві, — можемо прочитати в Отісна, — відносяться саме до душі нашої мови, а тому дуже бажано, щоб такі архаїзми повільніше йшли до мови літературної». («Р. М.» № 1, 1933 р.).

«Питання... вирішується не тільки фактом, — підказує Каганович, — на тій основі, що один відмінок, можливо, архаїзмишій і тому більше відповідає душі мови»...

Жодного доброго слова на адресу Отісна, який «галагує про те, що мову треба рятувати», а сам, мовляється, своїм писаннями робить лише одне, прагне слово позвати в перекоцувати. Він, мовляється, так само заміщує мову... виданням у 1934 році «Словником місцевих слів». «Яка ж тоді, мовляється, мета цього словника (привабливого австрійським сільськогосподарям соборної літературної мови — О. О.)? — запитують Н. Каганович. — Тільки одна: нагадати, а не змочити й прималити сучасній мові застарілі або діалектні слова, які мало кому потрібні». ...«Хіба не самі Отісни та всі інші націоналісти живуть і створюють українську літературну мову?».

Тут завжди було згадати про «мовну» дискусію на Україні наприкінці XIX і початку між І. Нечуєм-Левицьким та Б. Грінченком з одного боку, та І. Франком, В. Гнатюком, згодом А. Кравським та І. Отісноком з другого. Основні виступали за введення до літературної мови багатьох лексичних та фразеологічних набутих галицької, які на Західній Україні, називали «не архаїзмами, а своєю доброту», тоді як наддніпрянські згодом були прийняті як легальні літературні лише ті галицькі слова, що називали реаліями, які не існували на Волинській Україні, а інші вносили за рамки нормативності. Літературна мова мала формуватися на базі східного наріччя, а не як суцільна двоє версія. Повного злиття двох традицій так і не відбулося. Перешкода — нова історичних, соціальних та ідеологічних факторів. Відомо, що «Словник» Грінченка оминув цілі власні галицької лексики. А постановка ЦК КПУ про мову перекладу на українську мову, сказавши, галицькими наріччя баластом, обласництвом, що засмілює українську літературну мову, тобто, —

з'являючись коломлітературним. Проблемою так хрестів Стісиковіні є словина, як бачимо, і Каганович. Тепер наші мовознавці стали більше говорити про таку зваву варіантність української мови, і замислюватися, чи варто було отес обласнітство із літературної мови твати, а дехто дедалі навіть заклинає долучати до літературної мови надбання західного й діаспорного мовних варіантів, до їх об'єднання, хоч і без штучного протвішування, бо «саме проаде має бти природно... тоді він прійде до своого завершєння і завершєння прагавє: тих, хто за це боравєся» (Слово, № 8, 1991 р.).

«Рідна Мова» виходила аж до 1989 року, до самої німєцької окупації. Вийшло всього 81 число. А був же ще й часопис «Наша культура». У 1933—37 рр. багато дописувало до журналу, коженій його номер редагував, благословляв у світ Стісико.

Те, що робив власним коштом І. І. Стісико, тепер робить уся Україна, дяє ТУМ ім. Шевченка, виводить газету «Слово», починається пропаганда та захист українського мови.

Що робить ширше спадковий мови, а не тільки зривають слову-другу над мовою, що була а звагані.

Дописувачем прагавєні, І. Стісико шукає і популяризує мовні джерела цілого словінства. Тут коменті такі роботи: «Пам'ятники старослов'янської мови X—XI віків», «Початки азбуки в літературній мові в слов'ян». Тиме досягнє широка, містить в собі силу загадок. Автор не поділяє твердєння, що «є копитом XI века прекращается разряд памятником старославянского языка», в чому був переконаний мовиць Шанєвич. Профєсор казавє, що елементи живого мовлення, котрі в XII віці ввалясь до слов'янської, церковної і подвійної літературної мови, сильні звагані, але основа таке мовінствоє старослов'янською. Не варто обмежуватєся рамками старослов'янських пам'яток, бо вони завжди тісні. Уся ж «Історія церковнослов'янської мови», задумана автором як двадцяти томний труд (вийшло лише шість томів, серед них і випусковий праці) — річ унікальна. Гне просто не наукове зважє, а, скоріше, як зваді пам'яток так потрібних, а надто тим, хто студієє слов'янську філологію, філософію.

Закопавєму оцінку академіка К. Студинського дістала Стісикова «Історія українського друкарства», річ монументальна, що устала основні віхи Історії України, бо ж «Україна востібно козалає в друкарстві, ніколи не вваляєся книжка, боронила цюло свого друку». З-поміж усього в ній утвєрджуєся факт приналежності старослав'янського «Октобра» та «Часословия», датованих 1491 роком, до українських друків. Отже, автентичні, 1991 рік, півквєчний ще однією свіданєю — 500-літтям першої української книги! П., найкращі зважє, видрукувані зважєнією, серед цілого словінства були українськими. Ім, а також Гольєму друкарстві — Швайпольту Філює — притвєрено цілий радділ «Історії».

Це так, Іван Огієнко — трудяра, чорнороб на свої слова, на мні українства і слов'янства. Він і творить духовних пісень, поезій, поем. Стосовно відшукання цього його доробку постає проблема — у нас, як відомо, не практикувалися майже ніде такі релігійні поезії, прози, а матерік Огієнка багатий саме на це, до речі, білорусь-польською мовою лише там, «за бугром». Наші домашні історико-літературні коментарі похи на починаються з того, що такий Ісус Христос, що таке Вово-влічення, що таке задало, вертеп... Старість це покістало за Ветхих Заповітом: «Коли один будув, а другий руйнує, то що вони одержують для себе, крім утоми?».

З публікації І. Огієнка довідуємося, що Україна XVII і XVIII віків за західним прикладом, кохалася в релігійних історіях. Багато українських письменників, духовних і світських, складали релігійні історії, навіть поетичні твори, в яких відомі особами були і Небожителі. Ці поезії викладали головним чином в Київській Могильницькій Академії, і на них цілком виконувалися морально і релігійно цілі поволіями і студентами, і широкого українського громадянства.

В шкільній філософській історії І. Огієнка, якій складен перший том творів, є ціла галерея «Життєвіє Морє», в ній такі розділи: «До шкєтє», «Останнє Хвалєння», «Добро і зло на світє», а також окремі поєми-історії: «Кай і Асєль», «Вже досєть земнїноє крєвї», «Рїднє нєзлє», «Руйнє і возкрєсїння». Як повідомля М. Г. Жу-линський в одній з літературних радіопередач, у Центральному архіві ім. Житковської розкриті віднайдені деякі надруковані поеми Огієнка, деякі в рукописному варіанті, деякотрі набрані на шкєло-графї. Це твори періоду 1948—49 рр., поеми «На Гологотї», «Промєтєтє», «На рїках Вавїлоньєких» і інші.

Ось кілька рядків з його поезій, якими він передає гостинне сло-во до грішного людє:

Бє нєзлє, — нє змєнєтє лєтє нєзлєтє,
і сєрєцїноє в нєм бєдє в лєтєнї.
Бєдє в нєрнє Українї свєбєдє,
Я нє стєпєтє в Мєнє нєзлєнї.
і дєшє Українє нємєнєтє вєсєнє,
Я дє Мєнєрї нєрєчєнє дїтє.
і словє нємє, нє публїкєтє нєбєсєнє,
і словєнє в нємємємємємє.

«Цим першим томом своїх скромних творів ми відновлюємо стару українську літературну традицію, що поезія найперше релігійна, а Молитва — найбільша поезія...»

...Релігійна поезія сприймається віруючою душею, а не матеріялістичним розумом!

...Вєстєтє, свєтї завданнє в релігійній поезїї — творєтє ідеалє-

тичній християнській світогляд і таке саме чесне життя», — наголошує автор.

Відомо, що давня релігійна поезія, єврейська й грецька, неперекладана в Світі й до нині. Сам Псалтир — ось уже понад 3000 літ вважається найважливішою книгою Світу, а написаний він в оригіналі — звучними єврейськими віршами. На жаль, тільки у нас це давня релігійна поезія — як єврейська, так і грецька — друкується прозаїчно, а до того й мало вивчена.

Дитинство під парком, поміць з Іоаннієм Галатейським, полонієм і проповідником, вчителем і архимандритом Чернігівським.. Саравої, Іван Себіаню з молоком матері уібрав рішну богословську літературу, російську і зарубіжну, оставив саме ще одним важливим терезом його діяльності. В тридцять років він здійснив титанічний труд — повний переклад скарбниці світової культури — Біблії. Переклад на українську з латиньєврейської, латиньєгрецької — в класі порівняльного мовознавства, як говорив Варас Тен. Переклад цей відрізняється з-оміж інших тим, що в ньому збережено ритміку, віршовий ритмір ерагіялу. Британське Бобайнє Товариство взявало його роботу одією з найкращих у світовій біблїстїкї і сприяло якнайшарше видаленню цього твору. Перекладач здобув спрарді «саравїєське ім'я. Названо ще візку праць його, присвячених церкві, релїгїї. Це — «Методологія перекладу Святого Писання та богослужбових книг на українську мову», «Історія Української Православної Церкви», «Українська церква за час Рубїна», «Українська Житомирська Євангелія 1671 року», «Історіографія»... Таких праць в його активї немало.

«Де людей іншої віри не єглатеся ворожо, — заклинав ще 35-річний Міністр сповідань, — Це ж наша браття, хоч і належать до іншої церкви». Не зрадив певності, що сила народу залежить від сили його свідомості. Вірив у бога, народ. Уже будучи Митрополитом Іларієм, проки: «Служити народові — то служити Богові».

Твори його — в терезлетїнї духовного й громадянського, рідного, українського і вселюдського. Чільні герої постають у драмі «За Україну», зміст якої — світовий українсько-російський політико-євномїтний проразумня, які ніколи не спиняються, а тільки мінюються в своїй формї, бо колонїальна імперіалїстична істота остається віками незмінною. Батько, що «Україну вносив у серцїє, мати, їх сини: Микола — повстанець, лївійний лївня, боївий Роман, дочка Настя; Миколаи друг, Настин коханїй, відважна людина — Костянтин Галай, Іван Дякота — «перекований українець, але бильшовїк». Вони розгіданї в часи повстання проти владїстїв і неправди нового ладу. Але ведали в них одна. У неволї вмирзель. Настя, мати, Роман, доч і сторониєся лївнє політїкя, «на Солонкух десь двї кімчач». У сибїрській каторгї, на руках у Миколї й

Костянтина, відходить батько. На його місце ведуть іншого в'язня.
Та батько вже не бачить, що то — Іван Лихота...

Той переліт, який орає для всіх нас Огієнко, — це прибуток,
а то й ласієм ігнорована ділянка. А він працював непомно, як
добрий плугатар, працював коли з азотом, калієм, а коли й
з-під прилику — як людина віра та обов'язку. Від учнівства у
кум'яра до архієрейства! Назва його — як майже 51 рік на білому
світі. Назва це полетра. І не тільки тому, що довга. Сам зійнявся
на без суму: «Так також слугища свого Народу, в загальні тяжкі
завдання українського Архієрея! Це тяжкий хрест, це тяжка
жортва, але все це — це та служба Богові, про яку Він Сам ска-
зав: «Ярмо Моє лебке, а татар Мій легки!» (Матвій 11.30). А ко-
ля так, а не боюсь хреста, бо він — нег шасте!».

Олександр ОПАНАСЮК,

студент Київського державного університету

ім. Т. Г. Шевченка.

* Митрополит Іоанн. Мій проповід. Висхід. 1954 р.

ХРОНІКА МІСТЕЦЬКОГО ЖИТТЯ

▲ Друга вистава збірки Павлика Іванова відбула у м. Львів у видавничій «Мо-
лодь». Назва її — «Три великого класика та інші вірші». Підготував, що пер-
ша збірка О. Іванова «Вісник» на дні її побачила світ чотири роки тому у ви-
давничій «Каліпсо».

▲ Третя вистава від Іванової збірки у Львові і нова збірка його поезії і
віршованих на сцені «Бу-Бу-Бу» Юрія Андруховича, який має намір «Біло-
тні» стати на розлітці.

▲ Колективна збірка поетичних груп «Примала примета» (Юрій Полюга,
Степан Лабак, Віктор Нелюбух) видали видавничий «Роздуми» Івано-Франківська.

РАМАН

БЯЛЫСАКА
КІЇВСЬКОЇ
ПОЛІЩАНИ

Мало кому ще ввіч відомо ім'я Василя Горленки. А тим часом це був видатний український таланту, який писавши нам краєві краєзнавчі статистики, був ще ще й чудовим дослідником, що не забував ніяк забути ніякі факти, дотик і його пов'язані з історією нашого краю. Прозовуємо часом розділ з квіткою Горленки «Обласко», яка вийшла з світ невдовзі після першого видання і до цього часу не перевидавалася.

Видатний член з українців Василь Горленко також, як його переказує у Микофілія писавши про історію української літератури, з надзвичайно родинною увагою, що вельми підходить творчій діяльності поетичної фізичної, інтелектуальної, пристрастей, глибоких і своєрідних характерів. Зокрема завдячуючи як допомогло листів, уможливила зустріч на очі з народом, даючи відомості про історію української літератури і такою ж правдою відрізняє її Василь Горленко, народити відома в українській літературі і смерті поетичного, що стався після ніякого ніякого дослідження надіслати, — все це вкотре вказує роману, переказує іншими, що саме творила і в Бодіні свого уніка. В описанні про цей історію літератури, який, який творився в історичному. Чому саме Горленко так довго писався відомо, чому так писати до ім'я Василь Горленко, який писав у двадцять четвертого томі зібрання його творів, такою спокійної Минуло відомості Василь Горленко одне правдою послідовно відомо як листів, чому було відомо про його смерті. Авторитетні листів поетичного до історії ССР, Василь Горленко з горобами його особистого роману і інтелектуальної інтелектуальної Гамлетів ці важко і суттєвості і, на змінах фактів, писати

В чудовій праці про Балзана Ніколена Лекера «Італія, щоб, як завжди особисто розуміє письменника дозволяю до слова.

Лише через гітлерівські роки, затоплена воєнними працями і найважливішою літературною плодючістю, коли пані Ганська дала слово, в 1848 році, війна, армія, романіст на Україну. Він повернувся звідси в загрозливому 1849 році. Це слово був не випадковий міжнародний мовник, який мався його змисл в Нафшталі, Надарна праця розвинула його слово, згорів в було підірвано. Васіла остаточно виключено, але затримувалося через необхідність присутні творчості мислі. Наразні розлад був у нього величезний. Але його турбувало у цей час казавирині літературні роботи в домішко. Він працює прикладними заняття, щоб зупинити повернутися до Гурьма і вступити до праці. У тому-то він був з Васіліні на Київ, щоб зупинити настота. Це поїздка була згубна для його здоров'я. Незвичний вплив випадно вадра по його розладіванню організації і пуганій морю знову перемі француз, цього разу згадав вчинити в сповіданню.

Висока відбулася в м. Березині Балзаної губернії в загрозливій адміністративній Борзани 17 квітня 1849 року. В Борзани і квітні Балзана загинув на Українській відомості протесту творчі. В тій-то він — у Дрозна і до Перемо перебував цілою творчі.

За словами друзів письменника і творчості самостійно, він не змігав у загрозливій розладі свого роману того шкату, якого хотів. Чотирилітнє відлюддя життя письменника було знеси на безладно і перед смертю швидко відомо було поїздкою. Смерть Балзана вчинила в квітні «Слова його» Віктор Гого.

Страшним пуганю про паню Балзаною шкату. Гого поїзда до слова. Його зустріли сповідно, сказавши, що нещасливий мислю і тому пані відТоман. Коли він зайшов до кімнати викраденого, згадав там розступитиВиноро, який і стару міну — мислю письменника. Вона в було пра його смерті.

В Балзаноїмуну романі, на Балзана, Балзана невідомої, Балзана шкатувала. Пані Ганська стала для нього мислю, яка не перевернула відомості дала на звичайною. Красуна-полна значила тут багато кохання, захоплювалася марнославством кохання знаменитий мислю і сповідно його в чергу годну. Кінцість мислю і кінцість мислю мислю мислю мислю мислю, вона не відомоїмуну мислю мислю мислю, але відомості мислю, згада в було, в мислю промовитися неможливість і мислю мислю. Вона мислю мислю в не було так, що в у мислю. Стати Леккеру з Гурьма мислю мислю, яка стала дружиною творчі «Водоскої мислю», що пообовило що історія мислю мислю мислю, в мислю рбана в мислю і в мислю мислю мислю мислю мислю.

Переклад і підготував до друку
Валерій ШВЕЦОВ.

У наступному номері „АВЖЕН“
друкуватиме
п'єсу Вацлава ГАВЕЛА
„ВЕРНІСАЖ“

Серце, здиворозуміло перемислюючи,
випитовує у кров
шумованіє емоцій.

Як дерев'яні,
замітаєтесь у суфісах
і споліканачься во роділлових звах.

Руки тремлять і слабнуть,
не назидуючысь повстпуга
на відверту дрозданівість
білого арктуав полеру.

Відділан хороти макн
у траї аз змачайним дозям
і осмалась під назвалою
кислосних оладів.

Зустрілась двоє
і промчуньсь,
згаслілєві будєвнїєсто.

Прїєвілла байдунїєсть,
знайшла порокнєчу
і кєстїлась відчєм.

Життя віддєється заєрєшєням
лїше тої,
кєлі чєкаєш його закінчєннє,
старанно перєписуючы запєвнїтє.

Дорога не може бути
надто довгою,
якщо вона — незакінчена.

Неможливості розчарування
обійде сповнення гарячкова мрія
уникає лише той,
кто оберє за мету
недосяжне.

Душа спустошується
навігами меркантильності,
втрачаючи адгачість до заповідників,
моє утроба вирасудливої жінки
після нещасного аберту.

Нічий крик виривається
із щупкої оболонки здорового глузду,
утворюючи порожньому тям,
де б мала вступити безмежність.

Щось чужоюю,
не піддаючись розтану,
розривається на протилежності
і вимагає вибору...

м. Дзюб

Алексія, також з польським товариством. То там дуже своєрідне місто.

О: Інтернаціоналіст-інтернаціоналіст.

С: Сучасні різні культури — це дуже своєрідно і оригінально. То там культура.

В: І якщо вони були, то там вони буде — завжди буде.

Навіщо ж ми їм віддаємо свої політичні проєкти?

«В»: Як перспектива відносин між нашими «братніми країнами» в компанії міжнародними відносинами на Україні?

С: Нам в Східній Європі здає, що воно в Україні мають бути добріми відносинами. Я відриваю. Здається мені, зараз в якій Україні, який стан. Як час останніх виборів у Львові дуже часто в Україні «співдружності» офіційно, який український, польський в український мові. Російської не буде.

О: І то ми навіть не припускаємо, а просто з невпевненістю. Для нас люди, які зараз роблять нову культуру, мають багато питань на їхню увагу. Вони їх розуміють і відради, щоб допомогти, як обговорювати. Ми дружимося на українській мові, тому що на ній тут народилася, народилася і проблема цієї мови, цього міста, як мови, цього народу — то наша проблема.

Я маю що не розумію... добрі, класні, різні стани... співдружимо... розділяю... воно...

О: Як перспектива відносин у цих темах дуже цікаві питання.

С: Для українці, мовою і мовою Українською мовою.

О: Це не перспектива для розвитку. На цьому — то міжнародно.

«В»: Дуже це розумно.

Українська мовна, офіційно мовна українська, відноситься сам авторитарно і влади, культура — з Східною.

«Східна» («Вірська», Варська).

ДО УВАГИ ДІЛОВИХ ЛЮДЕЙ ТА ПІДПРИЄМЦІВ «АВЖЕЖ!» НАДАЄ ЖУРНАЛЬНУ ПЛОЩУ ДЛЯ РЕКЛАМНИХ ТЕКСТІВ

Плата за доповіддю.

Навіщо? Для культури всіма майбутнього, щоб промі, владати так як
владає у сучасності і разніт її, звернувшись до нас у майбутньому і дієпрі-
вляючи, і моральними зобов'язаннями.

Блюз на снігу

Повсюди лежить сніг
повсюди
впадаючи в шмари
він опускається
на землю
блещить біло і нещоручно
між моїми годками і
днями

«Ти можеш сказати, що
сталось? — що моя робота?»
запитаю його в
Ізидо

що саме мовчанням та
нагодом відмовить мені
цей сніг

що лежить повсюди
і повсюди таку та люте
на його мовчанні
я хочу часом спитати сніг
своїми мовчаннями
по дорозі до міста
де може б дати
відповідь
на мої запитання.

Жодної помилки більше

Мить може стати
таким порожньою і нічимню
що все стало з усім
паде тобі на голову

і розпластанешся
під камінням та балками
з затисненим
обличчям і язиком,

лише очі світяться
в кайменній напрузі
з якоюсь безсильною
посмішкою

лише тільки прошепотіти:
«О люди, в дібсо
більше ніколи не помилуйтеся!».

Вічне запитання

Там починається інша десь
воля права!
дихаю в вікні
радіючи так!
переливи сонця
і знову не знаходжу відповіди
На запитання:
що відкриває сонце
коли тепло його променів
торкається холоду
цивілізації?

Харакірі

Скільки життя прожито
в одному?
як багато невдачі і любові
страху та щастя
можна розрадити
щоб злізти з дощовця?

В той час коли кожна дрібниця
тобі дуже важка
відбирає
тому що кожна якій-небудь
відповідній їй нехай
вбиває.

так що з усіх
лишиться тільки запитання
чи не вертай ти своє обличчя
назад?
і чи не буде хочеш і
можеш той який
швидкий вітер.

З відеоміт переклад
Анна ПОЛЬ.

ПРО АВТОРІВ НОМЕРІА

Зюратко Микола, Прошів, місто у Київі. Працює у видавничій «Радянській письменності».

Ілля Вальфгард, Сучасний німецький мистецтвознавець. Автор кількох книг про мистецтво.

Карольона Степан, Миргород, працює в культурно-освітній газеті «Бранство» промисла. Місто в м. Стрий на Львівщині.

Надія Веніамин, Прошів, Українська с. Кошова на Житомирщині. Автор кількох прозових книг. Живе в Києві. Член Спілки письменників України.

Нагува Андрій, Місто у Львові. Працює в конструкторській.

Олександр Олександр, Народився в Житолярі, в сім'ї літератора. Зараз — студент Київського державного університету.

Райс Алла, Живе у Вільнянці Подільського району Житомирської області. За освітою — педагог. Оригінальні повісті друкує в журналі «Література».

Юхимчук Сергій, Живе в Миргороді. Валентинівна секретарка міськрайонної газети «Вільні слова». Друкується в державній періодичній, обласній «Місто» та «Вільні». Підготував рукопис першої збірки поезії.

«ЛІТЕРАТУРА», 1991, № 5 (14). Український літературно-мистецтвознавчий журнал. Під редакцією друкує. Заснована — Житомирська обласна організація Спілки журналістів України, видається — спільно-видавничою об'єднанням «Газета «Житомирська вільна», Журнал державної Державної України (редакційно-видавничою КП № 73 від 9 жовтня 1989 року). Редактор В. Врублівський.

Адреса редакції: 320001, м. Житомир, вул. Рад., 1/25. Телефон: 22-89-89, 22-34-56. Телетайп: 22-34-67.

Житомирська обласна друкарня, м. Житомир, вул. Володимирська, 18. Завод по виробу книжок, знаходиться по вул. І. М. М. Фортунатівського, 1. Адреса, вул. Дванадцятих Зам. 74, телефон 2288. Ціна 1 крб.

ТУТ
МОЖЕ БУТИ
ВАША
РЕКЛАМА

Звертайтеся по телефону: 22-89-00

Передплатний індекс нашого журналу

74008

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА ДРУГЕ ПІВРІЧЧЯ
1991 року:

шість місяців — 4 крб.

три місяці — 2 крб.

одни номер — 1 крб.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА 1992 рік:

дванадцять місяців — 13 крб. 80 коп.

дев'ять місяців — 10 крб. 35 коп.

шість місяців — 6 крб. 90 коп.

три місяці — 3 крб. 45 коп.

одни номер — 1 крб. 15 коп.

Передплата
оформляється у підділеннях зв'язку
по всій Україні

ЖУРНАЛ ВИХОДИТЬ ЩОМІСЯЦЯ

Ціна 1 крб.

Індекс 74008